

In dit nummer:

- 511 **Meer kerk**
J.W. Dollekamp
- 512 **De laatste woorden
van de Bijbel**
W. Janse
- 513 **Bescheiden, maar beslist**
M.H.T. Biewenga
- 515 **Peter in de bushalte**
Peter Scheele
- 516 **Christus en de schepping (1)**
B. Wielenga
- 518 **De kleine oecumene (1)**
H. de Jong
- 520 **„Wij zijn het normale leven dat
even bij hen binnenkomt”**
Marjon Busstra
- 522 **Oh ja: die brief!**
H. Algra

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

De jaarkring wordt gesloten

*De jaarkring wordt gesloten,
de dagen duren kort,
het blad is afgestoten,
ons leven ligt verdord.*

*Het lichte groen vergrauwde,
het zaad dat werd gezaaid,
het graan dat men verbouwde –
het gras werd afgemaaid.*

*De jaarkring wordt gesloten,
de nachten duren lang –
maar in de jonge loten,
daar gaat haar eigen gang:*

*de lente die zal komen,
de hand van God, die schrijft
een lijn van zon en zomer,
een jaar dat open blijft.*

*De jaarkring wordt gesloten,
de dagen duren kort
totdat is uitgesproten
een oogst die nooit verdort.*

A.F. Troost

uit:
Zingende gezegend.
Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

Veertiendaagse uitgave van de
gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
A. Hartkamp
Drs. P.J. van Kampen
J.J. Lakerveld
Ds. J.M. Mudde
Ds. K. Muller
Ds. W. Smouter
J. Westerkamp-Stegeman

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Telefoon: 0513-620476
Telefax: 0513-627036.

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

A. Hartkamp,
Groenord 92,
2401 AG Alphen aan den Rijn.
Telef./telefax 0172-445872.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Hunze 16
2911 EH Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 0180-320205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min.
f 25,- contributie op bovenstaand
gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van
abonnementen uitsluitend bij de
administratie. Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts per 31
december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot
15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 68,- per jaar of f 38,- per half jaar.
Voor studenten f 34,- per jaar.
Buitenland f 112,- per jaar of f 124,- per
luchtpost. Chequekosten buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 68 ct. per mm. bij 45 mm. breed
(excl. 17,5% BTW).
Advertenties inzenden tot woensdag 8.30
uur, anderhalve week vóór
verschijningsdatum. Familieberichten
uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor
verschijning. Advertenties en
familieberichten rechtstreeks naar Nedag,
t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 0342-410760, fax 0342-492542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Opbouw wordt gedrukt op
gerecycled papier.

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van
iedereen, die niet op de gebruikelijke
manier kan lezen, uitgegeven op
geluidscassette en/of in braille
of grootletter. Informatie en opgave:
CBB, Christelijke Bibliotheek voor
Blinden en Slechtzienden, Postbus 131,
3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

ISSN 0030-3356

KALENDER

van Ned. Geref. bijeenkomsten van
meer dan plaatselijk belang.

Opgave: telefoon 0513-620476; tele-
fax: 0513-627036; E-mail:

kmuller@epsilon.nl

31 jan.-

1 febr. '97 Ned. geref. Studentencon-
ferentie, Wittenberg, Zeist;
info: Machteld Bottinga,
tel. 071-5142972

19 apr. '97 Regionale Ontmoetings-
dag CG-NG te Hoogeveen
12 juni Uiterste inzenddatum Lan-
delijke Vergadering 1998

7 maart '98 Opening Landelijke Verga-
dering 1998

Ontvangsten
boeken

Alister McGrath,

Tijd voor stille tijd;

Evangelicale spiritualiteit.

120 blz., f 21,50

ISBN 9023908384

Uitg. Boekencentrum, Zoetermeer

Drs. C.G. Geluk,

Traditie als beweging;

Jongeren en het oorspronkelijke geloof.

171 blz., f 24,90

ISBN 9029713984

Uitg. Kok Voorhoeve, Kampen

Ds. C. van de Velde,

Bomen hebben wortels ...;

Wat bomen en seizoenen ons vertellen.

32 blz., f 5,75

ISBN 9071078930

Uitg. Filippus, Arnhem

Drs. W. Kats,

Ik heb een droom ...;

*voor bijbelstudie en meditatie over profetieën van
Jesaja (1-39)*

68 blz., f 9,75

ISBN 9071078922

Uitg. Filippus/CeGeboek, Arnhem

Ds. C. Vonk,

De Heidelberger Catechismus,

preken, deel 16

29 blz., f 3,-

Uitg. A.C. de Vries, Graaf Florisstr. 53,

3117 PJ Schiedam

**Bestuur en redactie
van Opbouw
wensen u van harte
een gezegend 1997 toe!**

Meer kerk

J.W. Dollekamp, Nunspeet.

Nederland behoort tot de meest welvarende landen ter wereld. Toch zouden veel ouderen, alleenstaande ouders, jongeren, gehandicapten, et cetera, het zonder financiële of sociale steun van anderen niet redden in onze samenleving. Om deze burgers bij te staan, heeft de overheid een omvangrijk stelsel van sociale zekerheid en welzijnswerk ontworpen.

De verzorgingsstaat voorbij

Juist in de sociale zekerheid en welzijnsvoorzieningen wordt de laatste jaren echter gesnoeid. De overheid legt de verantwoordelijkheid voor de sociale zorg in de samenleving weer meer bij de burgers zelf. We zijn de verzorgingsstaat voorbij en dat is ook te merken. De stille armoede in ons land blijkt toe te nemen. Er zijn lange wachtlijsten voor voorzieningen voor gehandicapten. Voor (seksueel) misbruikte kinderen blijken nauwelijks opvangmogelijkheden voorhanden. En in verband met problemen met jongeren wordt gesproken over mogelijkheden voor het stimuleren van opvoedingsondersteuning. Hoewel de overheid zich terugtrekt, blijft de zorgbehoefte in de samenleving bestaan of neemt die zelfs toe.

Diaconale kansen

Hoe kunnen kerken en christelijke organisaties inspelen op de zorgbehoefte in de samenleving nu de verzorgingsstaat wordt afgebouwd? In de VS is dit jaar een wet aangenomen die erop gericht is kerken en christelijke organisaties te betrekken bij sociale zorg in de samenleving. Zij kunnen zich presenteren als aanbieders van sociale (charitatieve) diensten, zonder afbreuk te hoeven doen aan hun identiteit (de 'Charitable Choice provision'). De wet moedigt Amerikaanse staten aan contracten af te sluiten (of een voucher-systeem te introduceren) met zulke particuliere organisaties. De wet verbiedt het daarbij christelijke of religieuze organisaties te discrimineren en eist dat staten de autonomie en het religieuze karakter van organisaties respecteren.

Sommige kerken en christelijke organisaties zien in de wet kansen om het evangelie op een praktische manier uit te dragen; anderen zijn terughoudend en wijzen op de scheiding van kerk en staat.

Nederland

In Nederland kennen we ook de financiële ondersteuning van particuliere christelijke organisaties door de overheid. Deze organisaties werken in de praktijk vaak voor een eigen achterban (b.v. onderwijs, GLIAGG).

Bij 'Charitable Choice' gaat het er juist om 'klanten' uit de publieke samenleving te helpen. Het moet een bijdrage zijn aan de publieke zorgvoorziening (armoede-bestrijding, alcohol- en drugsverslaving, etc.). Dat mag op een stevige christelijke grondslag, de identiteit hoeft niet verborgen te blijven. Ten aanzien van het personeel mag instemming met de grondslag worden geëist, maar de doelgroep is niet door godsdienstige criteria begrensd. Het is

Het appelleert aan de roeping van kerken en christelijke organisaties

de 'klant' zelf die al dan niet kiest voor verzorging of behandeling door een 'christelijke' organisatie.

De VBOK en het verzorgingstehuis voor terminale patiënten 'Kuria' in Amsterdam zijn voorbeelden van organisaties die zich richten op een brede doelgroep in de samenleving. Ook 'De Hoop' in Dordrecht en de 'Vereniging tot heil des volks' zijn organisaties met een publieke functie. Terwijl 'Kuria' echter door particuliere fondsen wordt gefinancierd, worden de laatste twee organisaties voor een deel uit publieke middelen bekostigd.

Meer kerk?

Biedt een meer systematische toepassing van publieke financiering van particuliere zorgvoorzieningen in de zin van 'Charitable Choice' een mogelijkheid voor het versterken van de sociale zorg in onze samenleving? Veel hangt er van af of de politiek en kerken en christelijke organisaties op zorg- en welzijnsgebied dit ook willen.

Zij zullen zich daar dan ook op moeten voorbereiden.

Het systeem heeft als voordeel dat het appelleert aan de roeping van kerken en christelijke organisaties om hun sociale verantwoordelijkheid in de samenleving serieus te nemen. Het stimuleert hen om over hun 'diaconale' missie na te denken. Vooral in een tijd waarin er sprake is van 'stille armoede' en een teruglopend zorgaanbod is het goed dat christenen zich bekommeren om hun naasten en opnieuw vorm geven aan barmhartigheidswerk.

De overheid zal moeten blijven zien wat haar eigen verantwoordelijkheid is in het behartigen van de sociale zorg in de samenleving. Maar zou de kerk niet ook een deel van die zorg op zich kunnen nemen? Zou 'meer kerk' in de samenleving met andere woorden geen goede bijdrage aan het publieke leven zijn?

Brieven

Soms gaat het neergeschreven woord veel verder in, veel verder uit dan klanken door een oor gehoord die smelten als de mond weer sluit.

Misschien omdat het is ontstaan uit stilte en de hartetaal zich nog geen kleed heeft aangedaan van ooggebaar en mondkabaal.

Jeanette

De laatste woorden van de bijbel

Meditatie bij de laatste dagen van 1996

W. Janse, Oegstgeest

„Wat was het laatste woord?”
Die vraag kon een kind vroeger op zijn bord krijgen als het bij de bijbellezing aan tafel niet goed had opgelet. Een mevrouw vertelde eens dat zij daarbij ooit de mist inging uitgerekend bij het laatste bijbelboek van het Oude Testament, Maleachi, en dat zij als straf een draai om haar oren kreeg. Dat maakte zo'n indruk, dat zij dat laatste woord nooit meer vergat, namelijk: 'sla'. Zo eindigde het Oude Testament in de Statenvertaling: „Opdat Ik niet kome en de aarde met de ban sla”.

Van begin tot eind

De laatste woorden van het Nieuwe Testament zijn die van een zegenwens: „De genade van de Heer Jezus zij met allen”. Het is de laatste regel van het boek Openbaring, dat een visioen over het einde van de tijd bevat. Velen ervaren deze apocalypse (onthulling) over de stervenspijn van de oude aarde en de geboorteweën van de nieuwe als moeilijk en beangstigend. Prachtig is evenwel, dat het boek niet eindigt met „God zij u genadig, want het wordt erop of eronder”, maar met een vredegroet, zoals het er ook mee begonnen was: „Genade zij u en vrede” (1:4). Het boek Openbaring zag daarmee de geschiedenis als een tijd die van begin tot einde zou staan onder de beschermende boog van de genade.

De genade ...

Wat is genade? Om te beginnen, wat de priester de woestijnreizigers op de tocht naar het beloofde land moest toezeggen met de woorden „de HERE doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig” (Numeri 6:25). De bijbel beschrijft de exodus wel als huwelijk, als het trouwen van de bruid weg uit het huis waar zij kwijnde en het gevoerd worden naar het ruime, koele huis van de bruidegom, vloeiend van melk en honing. Genade doelde in die

kontekst op de toeneigende aandachtige liefde van de bruidegom, die niet bleef steken in gezindheid maar daad werd. „De HERE zij U genadig” betekende brood uit de hemel, water desnoods uit de rots, vlees van omhoog, veiligheid rondom, in één woord: gunst. Maar die betekenis hield het niet. Toen de bruid steeds weer wegliep en het kwam tot scheiding van tafel en bed (de ballingschap), klonk als een verre echo uit de woestijn: „De HERE zal wachten, opdat Hij u genadig zij, opdat Hij zich zal verheffen om zich over u te ontfermen, want de HERE is een God van recht” (Jesaja 30:18, gedeeltelijk volgens de Statenvertaling). God wilde zijn gunst wel aan Israël schenken, maar had ook een *recht* op dat volk, een recht dat geschonden was en hersteld moest worden. En daarom wachtte Hij, om tenslotte zelf recht te doen.

... van de Heer Jezus ...

Toen bleek dat de Heilige van Israëls kant niet op gunst behoefde te rekenen, deed Hij recht door zelf het onrecht op zich te nemen. In zijn Zoon boette Hij zelf voor de ontrouw. Daadwerkelijk,

*de genade
van de Heer Jezus
zij met allen*

want genade is niet gezindheid maar daad: honderdvijfenvijftig keer is in het Nieuwe Testament sprake van genade, honderdvijfenvijftig keer in verband met Jezus en zijn kruis. Door de Gekruisigde is genade meer dan gunst alleen. Bij de Opgestane is het recht van God in de genade verdisconteerd. Het is wat de minister in de gelijkenis ontving, toen zijn koning hem de belastingsschuld kwijtschold door deze ten laste van zijn eigen schatkist te laten komen. Die minister ging over uit de sfeer van het recht in het gebied van de genade. Maar toen hij op de paleistrappen zijn collega naar de keel greep voor een stuiver, dat wil zeggen de vaste grond van de genade verliet om

het terrein van het recht weer te betreden, zakte hij door de grond van zijn nieuwe bestaan en eindigde in de handen van de folteraars.

„De genade van de Heer Jezus” ziet op de manier waarop God met de onmacht van de geschiedenis omgaat, met het menselijk falen en tekort. Het is het niet binnengaan van de rechtszaal, waar wij het bij voorbaat verloren zouden hebben. Het is het verlaten van het terrein van het recht, omdat er recht *is* geschied, omdat Hijzelf in Jezus het onrecht op zich nam. De titel 'Heer' wil ons daarbij speciaal laten denken aan de manier waarop God in Jezus heer-lijk, meester-lijk met mensen omging die in de sfeer van het recht geen been hadden om op te staan. Zoals met de fraudeur Zacheüs en anderen met een oneigenlijke levensinvulling, of met Petrus die Hem op het kritieke moment in de steek liet... Zijn heer-schappij geldt zelfs de sleutels van het rijk waarop al ons onvermogen uitloopt, dat van de dood (1:18). Wie staat op de grond van de genade van de Heer Jezus – zelfs de poorten van de hel zullen hem en haar niet overweldigen.

... zij met allen

In de grondtaal ontbreekt het woordje 'zij'. Het gaat dan ook niet om een wens, voor de toekomst alleen. De genade komt van Hem, van wie Openbaring 1:4 zegt, dat Hij was en is en zal zijn. Gods genade was ons voor, aan het kruis, is met ons en zal het zijn. Dat is geen wens maar een belofte. Die geldt 'allen'. Oude bijbelhandschriften voegen hier nog iets toe: „met alle heiligen”, „met al zijn heiligen” of „met u allen”. Die toevoegingen zijn evenzovele beperkingen, voorwaarden. In alle kracht van haar korthed is deze toezegging hier geadresseerd aan 'allen'. Ieder, wie ook maar, die doorgelezen heeft tot dit laatste bijbelwoord, mag zich gezocht en aangehaakt weten door deze genade. Het is Gods laatste woord, ook voor deze laatste dagen van het jaar, en het laat niemand ongezegd: *De genade van de Heer Jezus zij met allen.*

Bescheiden, maar beslist

M.H.T. Biewenga, Emmeloord

Dit is geen boekbespreking, maar wel een beschouwing die opgeroepen is door de recente verschijning van twee boeken, die op z'n minst dit gemeen hebben dat beide in de inleiding op een opvallend besliste toon spreken over 'de waarheid'. Het eerste boek wil de lezer „helpen te onderzoeken wat de aanspraken op de waarheid van het christelijk geloof ... waard zijn”. En het tweede boek zegt: „Christenen ... maken er aanspraak op de beslissende waarheid te kennen over hoe het er voorstaat met mens en wereld”.

Is het toeval, dat in deze twee boeken, die vrijwel gelijktijdig zijn verschenen, zo onbevangen en tegelijk zo beslist gesproken wordt over de waarheid? Of heeft dat meer te betekenen; is het wellicht een signaal dat er iets aan het veranderen is?

Hoe het was

„'God' is een zwart gat dat alle licht en materie opzuigt. Alleen op de manier van de Hubble-telescoop kunnen we naar Hem kijken: door zijn omgeving te bestuderen. En Gods omgeving bestaat uit gelovigen die elkaar al een mensheid lang de strot afbijten voor hun claim op de absolute Waarheid”, aldus de componist Peter Schat in Trouw van 5 oktober jongstleden. Een uitspraak die zich zonder moeite met vele laat vermeerderen. 'De waarheid' is, zeker in de mond van Christenen, een verdacht artikel, dat het beeld oproept van mensen die eindeloos met elkaar bakkeleien over volslagen zinloze dingen, terwijl intussen de wereld om hen heen schreeuwt om hulp – maar daar wordt niks aan gedaan, daar is geen tijd voor, nu moet er gestreden worden voor de waarheid!

Probeer maar eens aan een buitenstaander uit te leggen hoe het mogelijk was dat er in 1944, in het donkerste oorlogsjaar, een kerk scheuring ontstond! Als dát hoort bij pal-staan-voor-de-waarheid, dan haken veel mensen af; voor hen hoeft het niet meer.

Ook wij

Als ik het goed zie, is die argwaan ten aanzien van het spreken over 'de waarheid' niet alleen gemeengoed geworden in de wereld, maar ook in de kerk, ook in onze kerken: eerst Vrijgemaakt, later Nederlands Gereformeerd (en daartoe beperk ik mij dan verder ook in dit artikel; er is op dit punt wel een fase-verschil op te merken tussen de verschillende kerken).

Voor die argwaan was reden. Wat is door die eindeloze strijd voor de waarheid de liefde immers vaak in het gedrang gekomen. Denk alleen maar aan het „uit kracht van de belijdenis der waarheid” heenzenden van ds Schoep door de synode van Amersfoort in 1967.

Deze nadruk op de waarheid, op het opkomen voor en verdedigen van de waarheid, heeft aan het Gereformeerde leven vaak iets hards gegeven, iets kouds. Onbedoeld, maar ook onmiskenbaar. En al meer verloren ging de liefde, en de barmhartigheid, die immers roemt tegen het oordeel (Jakobus 2:13).

Gehoorzaamheid

Ik voeg daar nog iets aan toe. Onlosmakelijk verbonden met dit benadrukken van de waarheid is namelijk ook een sterk accent op de gehoorzaamheid. Waar immers van Godswege, vanuit de openbaring, alles draait om de waarheid, daar is van de kant van

**'De waarheid' is,
zeker in de mond
van Christenen,
een verdacht
artikel**

de mens maar één reactie mogelijk en passend: die van de gehoorzaamheid. Daarop kwam dus de nadruk te liggen; en wel zózeer dat het soms leek alsof geloven hetzelfde was als gehoorzamen; alsof het daarin opging. En dat is toch beslist niet waar. Zeker, gehoorzamen hoort erbij, is ook een voluit bijbels begrip, maar geloven is toch allereerst vertrouwen, je toevertrouwen aan Hem die om Christus' wil onze God en Vader wil zijn. En pas op de basis van dat vertrouwen komt het tot gehoorzaamheid. Het laatste kan

nu eenmaal niet bestaan zonder het eerste!

Reactie

Geen wonder dus dat ook bij heel wat mensen binnen de kerk na verloop van tijd argwaan ontstond, telkens als het ging over 'de waarheid'. Er moest wel een reactie komen op dat overbenadrukken van de waarheid. En die is er dan ook gekomen, in de laatste drie decennia, in overvloedige mate. Eerst in de wereld, maar vervolgens ook in de kerk.

In de wereld spreken we dan van de opkomst van het relativisme: ieder mens heeft zijn of haar eigen waarheid; wat voor mij waarheid is hoeft dat voor jou niet te wezen, en wat voor jou waarheid is kan en mag door mij niet worden bestreden. We komen niet verder dan het 'bevragen' van elkaar; en ga asjeblieft geen ruzie maken over 'de waarheid', want daar kom je toch niet uit.

De Waarheid

In de kerk kom je ten dele wel diezelfde reactie tegen: waar vroeger het ganse leven van een Gereformeerde mens zo ongeveer stond in het teken van de strijd vóór de waarheid en tegen de leugen, daar lijkt in onze tijd de lust om voor enigerlei vorm van waarheid in het perk te treden tot een minimum teruggebracht te zijn. Tegelijk heeft binnen de kerk als ik het goed zie de reactie op vroeger óók nog een andere, positievere vorm aangenomen, namelijk die van een concentratie op Jezus. Enerzijds dus een áfwending van het spreken over waarheid in de zin van de zuivere leer der kerk, maar anderzijds ook een tóewending naar Hem, die niet maar de waarheid léért, maar die in eigen Persoon de Waarheid ís: Jezus Christus. Hij, de Weg, de Waarheid en het Leven.

En daar past dan ook een andere menselijke houding bij: niet meer die van de gehoorzaamheid, zoals vroeger, nee, bij deze concentratie op Jezus als dé Waarheid past het benadrukken van de relatie met Hem. Niet de vraag: „Is jouw leer wel orthodox?” houdt ons vandaag bezig, maar wel de vraag: „Heb jij een levende relatie met je Heer en Heiland?” Is daar dan een tegenstelling tussen?

Nee, op zichzelf niet. Maar wel een behoorlijk accentsverschil; en dat blijft niet zonder gevolgen.

Beoordeling

Hoe nu deze verandering te beoordelen? Nu, het eerste wat daarover te zeggen valt is dat deze reactie noodzakelijk was. Het was nodig dat de aandacht verschoof van de kerkelijke en dogmatische waarheid waarvoor wij moeten strijden, naar De Waarheid die voor ons heeft gestreden op Golgota, en vandaag nóg strijdt vanuit de hemel.

Nodig – want bij zoveel strijd voor de waarheid was het geloof van heel wat mensen danig verschaald en verschrompeld. Daar moest een reactie op komen.

De vraag naar de persoonlijke relatie met Christus als Heer, en daarmee ook naar de heiliging van heel het leven, laat zich niet voorgoed onderdrukken; in elk geval niet zonder schade aan te richten.

Tegelijk, en dat is dan het tweede, is het zaak om ook oog te hebben voor de keerzijde van deze wending, de schaduwkant ervan.

Het laat zich immers nauwelijks ontkennen dat met name het pleidooi voor een meer persoonlijke beleving van de relatie met de Here wonderwel samengaat met het bovengenoemde relativisme. Niet dat daarmee dat pleidooi niet goed was – nog eens: als korrektie was het noodzakelijk – maar er werd onvermijdelijk een poort mee geopend waarlangs ook in de kerk het individualisme en in het voetspoor daarvan de vrijblijvendheid konden binnenkomen.

Toch weer: de waarheid?

Zou het kunnen zijn dat zich in onze tijd opnieuw een verandering aandient? En dat het verschijnen van deze beide boeken daar een signaal van is? Gaan we een beetje de bocht terug maken?

Een tijdlang hebben we alles geconcentreerd op Jezus Christus, dé Waarheid; komt er nu een tijd waarin we weer méér gaan vragen naar de waarheid in de bredere zin van het woord? Waarbij we niet simpelweg teruggaan naar vroeger, maar vasthouden wat we gewonnen hebben: het belang van die persoonlijke relatie met God – maar waar we dan toch, juist vanuit dat centrum, die vraag weer aan de orde durven stellen, die vraag naar de waarheid; om zo, vanuit onze verbonden-

denheid met Hem die de Waarheid is, het broodnodige gesprek over de waarheid te voeren.

Confrontatie met het ongeloof

Het lijkt wel alsof de kerk nu pas de grote ongeloofs-concepties uit de vorige eeuw echt heeft verwerkt; met name die van Darwin en Nietzsche, minder die van Marx en Freud. Met 'verwerking' bedoel ik méér en iets anders dan frontale afwijzing; die is er in het verleden altijd wel geweest. Verwerking houdt in: erkenning van het waarheidsmoment in wat van de andere kant naar voren wordt gebracht, daar een werkelijke confrontatie mee aangaan, om zo uit te komen bij een nieuwe of hernieuwde vaststelling van het eigen standpunt.

En dat is nu precies wat deze boeken beogen: de Christen vandaag toerusten; nee, hem niet steken in een star harnas waarmee je niet uit de voeten

**Niet:
„Is jouw leer
wel orthodox?“,
maar:
„Heb jij
een levende relatie
met je Heer
en Heiland?“**

kunt, maar wel informatie en argumentatie aanreiken, waarmee op een reële manier het gesprek gevoerd kan worden met hen die niet geloven in onze Here God.

Beide boeken maken die pretentie ook waar, vind ik. Misschien niet voor de volle 100%, misschien niet in elk hoofdstuk (aan beide boeken samen hebben niet minder dan 31 verschillende auteurs meegewerkt), maar in totaliteit vind ik de opzet van beide geslaagd.

Hier wordt in doorsnee geen waarheid vanuit de ivoren toren ten beste gegeven, maar één die het gesprek zoekt. Hier worden Christenen niet de wereld ingestuurd met een stel kreten op zak, maar met een hoop materiaal waarmee je zonder angst het gesprek kunt aangaan.

Kerk en waarheid

Ik herhaal mijn vraag: zouden deze boeken er een signaal van kunnen zijn dat de waarheid weer meer dan vroeger op de agenda van de kerk komt? Of is dit wishful thinking? Meen ik iets te zien om geen andere reden dan

omdat ik het graag wil zien? Nu, dat ik het graag zou willen is een feit. Ik verlang naar een kerk, die stevig verankerd is in het Evangelie van de genade, die vast verbonden is met haar Heer en Heiland, en die vanuit dat centrum leeft, zónder hoogmoed, maar ook zonder angst, bescheiden, maar beslist, midden in de wereld en de werkelijkheid van vandaag. Géén kerk die uitsluitend bewogen wordt door de golven van het (allerindividueelst) religieus gevoel, maar één die krachtig is in de kennis van de waarheid en in de liefde tot Christus. Ja, naar zo'n kerk verlang ik.

Er is namelijk een alternatief; een reëel alternatief – en dat staat mij in het geheel niet aan. Het is het beeld dat geschetst werd in het roemruchte rapport van het Sociaal Cultureel Planbureau: de (weinige) mensen die lid van de kerk blijven, zullen in de toekomst steeds konservatiever zijn. Ze zullen hun kracht zoeken in het isolement, in het zich terugtrekken op oude vertrouwde posities. Meer en meer zullen de verbindingen met de rest van de samenleving worden verbroken, zodat tenslotte de kerk een brugloos eiland wordt temidden van de oceaan van de wereld. Een kerk die alleen nog museumstuk is, openbaar kunstbezit, een pronkstuk in een stofvrije vitrine.

Nee, laat dan een generatie opstaan, die het gesprek zoekt, die de waarheid tot thema maakt in de ontmoeting met de wereld, en die dat doet op de manier zoals in de titel van dit verhaal verwoord: bescheiden, maar beslist. Ja, bescheidener dan vroeger – daar is reden toe – maar ook: met beslistheid, met een gefundeerde zekerheid; want we hebben vaste grond onder de voeten!

Noten:

1. *Christendom onwijs, 15 wetenschappers over God, geloof en wetenschap*, Kampen 1996, blz 6.
2. G. van den Brink, M. van Campen en J. van der Graaf (red.), *Gegronde geloof, Kernpunten uit de geloofsleer*, Zoetermeer 1996, blz 7.
3. Zie, om één voorbeeld te noemen, de wijze waarop K. Schilder in 1933 zijn taak als hoofdredacteur van *De Reformatie* zag: „de mensen te plaatsen voor de keus, en dan niet te leeren inslapen bij een bleke neutraliteit of slappe probleemstelling, doch met ijzeren consequentie te zeggen, dat álles nu eenmaal erop áánkomt“ (geciteerd uit G. Harinck, *De Reformatie*, Baarn 1993, blz 239).
4. Zie het hoofdstuk 'Is alles relatief?' van J.W.A. Bakker, in *Christendom onwijs*, blz 153-165.

Peter in de bushalte

Peter Scheele, Eindhoven

Graag wil ik u wat achtergrondinformatie geven over het tv-programma De Bushalte (10 afleveringen van 40 minuten), dat vanaf 11 december om half elf bij de Evangelische Omroep uitgezonden wordt en meer dan een jaar werk is geweest voor Henk Dokter (de regisseur) en mij.

Het vorige project waar ik aan gewerkt heb, was Vrienden Interactief. Dat waren tien afleveringen van 25 minuten waarin ik op straat wildvreemde mensen aansprak of ze vrienden van mij wilden worden (afgelopen zomer werden daar de laatste vier van uitgezonden). In een van die uitzendingen ontmoette ik Henk Verheeren, de eigenaar van een jongerencafé in Breda. Hij kwam in de uitzending tot geloof. Uiteraard bleven we contact houden en al snel vatten we het plan op om in zijn café een nieuw programma op te nemen waarin ik in gesprek zou zijn met een vaste groep ongelovige jongeren over zaken die mij en hen bezighouden. Nadat we dit uitgewerkt en aan de EO voorgelegd hadden, mochten we ermee aan de slag. We hebben Henk gevraagd een twintigtal jongeren die hij kende uit te nodigen voor een informatieavond. Na enige uitleg van ons konden ze zich inschrijven. Ze moesten daarbij ook in twee of drie zinnen opschrijven wat ze geloofden en waarom ze graag mee wilden doen. Uit de inschrijvers stelden wij een gevarieerd gezelschap samen. Tijdens de eerste opnamedag moesten ze allemaal kort in de camera zeggen wat ze toen opgeschreven hadden. Zo begonnen ze aan het programma. Vervolgens hebben we gedurende een jaar ongeveer elke maand een opnamedag gehad, waarin we maar eens met elkaar stoeiden over levensbeschouwelijke zaken en „kijken hoever we komen”. Omdat het café De Bushalte heette, kreeg het programma ook de naam De Bushalte. In de bushalte kun je namelijk overstappen op een andere bus, in het programma De Bushalte denken we samen na over welke 'bus' je neemt. Voor ons was

het een groot avontuur om hieraan te beginnen.

We wisten nog niet precies waar we het allemaal over zouden gaan hebben, want waar het mij om ging was om de groep te winnen, en niet zozeer om over hun hoofden heen 'mijn' boodschap te brengen. Er gebeurt dan ook van alles wat verder gaat dan alleen maar discussie. In de zesde aflevering ziet een jongen het niet langer zitten om door te gaan en hij haakt af. Floris van der Heyden (lid NGK Eindhoven) heeft zijn plaats toen ingenomen. Behalve het gesprek in het café hebben we ook portretjes opgenomen van alle 'reizigers', die afgewisseld worden met de discussie, zodat je als kijker niet alleen maar naar een pratend hoofd zit te kijken, maar je de mensen ook een beetje leert kennen. Ook zit er een komisch blokje in: Harry's Heldere Kijk op de Dingen.

Genoeg over het programma. In de Visie zal ook nog een artikel komen en waarschijnlijk ook wel in sommige kranten en het programma zien is duidelijker dan erover vertellen. Wel wil ik graag nog een persoonlijke noot kwijt. Het programma heeft meer mijn hart dan alles wat ik tot nog toe gedaan heb. In de kleine PETERtjes sprak ik altijd maar een paar minuutjes met mensen, daarna zie je ze (in principe) nooit meer terug. In De Bushalte heb ik een jaar lang met dezelfde groep jongelui opgetrokken. Je leert elkaar kennen, je gaat van elkaar houden en je kunt veel verder komen dan in een gesprekje van vijf minuten. Dat komt veel meer overeen met mijn visie op evangelisatie. Op de persconferentie die we twee weken terug hadden, zeiden de reizigers vrijwel allemaal dat ze met een enorm vooroordeel aan het programma begonnen waren, zo van: die willen ons bekeren en we gaan er eens lekker tegenin. Maar nu, na afloop, vonden ze eigenlijk dat die houding van hen helemaal niet terecht was en konden ze veel meer begrip opbrengen voor mensen die geloven. Niet dat ze allemaal tot geloof gekomen zijn, maar toch hebben we elkaar op een bepaalde manier kunnen 'vinden' en zijn we een beetje vrienden geworden. Ik hoop dat behalve pittige discussies, vlotte portretjes, leuke gimmicks (die zitten er ook bij) vooral dat ook weer duidelijk wordt. Veel kijkplezier.

Kruimpels van de tafel

De goede Herder

Hebt u zich wel eens afgevraagd waarom Jezus zichzelf in Joh. 10 als herder presenteert? Menselijk gezien was dat helemaal niet zo voor de hand liggend, want in de joodse samenleving werden herders als een verachtelijk en minderwaardig soort mensen beschouwd. Ze telden niet mee. Voor het joodse besef was een herder per definitie onbetrouwbaar. Hij mocht dan ook niet als getuige optreden in een rechtszaak. Herders waren echte paria's. Ze hadden bepaald niet dat romantische, sokken breiende bestaan dat wij aan hen toekennen. Als je dat in rekening brengt, is het eigenlijk verbazingwekkend dat Jezus zich presenteert als herder. Hoe komt Hij daarbij? Staat Hij zichzelf en zijn werk zo niet in de weg? Zou het niet verstandiger geweest zijn, dat aanstootgevend beeld te vermijden? Een van de motieven ervoor ligt in de aansluiting bij het Oude Testament. In de tijd van het Oude Testament was een herder nog niet zo'n verachte en verafschuwde figuur. En daar kan de herder David zingen: De Heer is mijn herder, mij ontbreekt niets. In deze psalm heeft het herder zijn helemaal niets verachtelijks. Daar knoopt de Here Jezus bij aan. Hij past wat Ps. 23 van Jahwe zegt, op zichzelf toe. Wat van Jahwe geldt, geldt ook van Mij. Ik en de Vader zijn één. Evenals Hij ben ook Ik de goede herder. Mijn schapen hebben het goed bij Me.

M.R. van den Berg, Groningen

Christus en de schepping (1)

B. Wielenga,
Richmond, Zuid-Afrika

In 1995 schreef Prof. Dr. A. Troost een aantal artikelen in *Opbouw over de scheppingsleer*. Hij was vooral geïnteresseerd in de relatie tussen Christus en de schepping. Nu wil ik niet met hem in discussie gaan; ik voel me daartoe niet in staat. Zou ik hem vergelijken met een professionele kunstschaatser die filosofisch de prachtigste figuren op het ijs neerzet, zelf ben ik niet meer dan een amateur die op zijn friese doorlopers op de sloot achter het huis nu en dan een theologisch baantje trekt. Maar het onderwerp boeide me, en naar aanleiding van wat hij schreef ben ik zelf wat aan het denken gegaan – ook theologen doen dat soms – over deze relatie tussen Christus en de schepping. Daarbij werd ik in het bijzonder geïnspireerd door een boek van Ds S.G. de Graaf *Het ware geloof* (1954), een verklaring van de Heid. Catechismus (Zondagen 1-22). De Graaf was een der voormannen van de Schriftbeweging in de 30'er jaren, die niet met de Vrijmaking zijn meegegaan. Hij was ook lid van de Vereniging van Calvinistische Wijsbegeerte.

Schepping zonder zondeval

De scheppingsleer staat de laatste jaren, eigenlijk vanaf 1973: de oliecrisis in het Westen, in toenemende mate in de belangstelling. Dat is wel eens anders geweest. Laat ik niet teruggaan naar de tijd van de Reformatoren, toen men vanzelfsprekend uitging van de wereld als schepping van God. De aandacht viel toen vooral op de schepping als voorzienigheid. Ze werd ervaren *coram deo*, zoals dr. A. van der Dussen nog onlangs heeft laten zien in ons blad. Nee, laten we niet verder teruggaan dan Karl Barth. Van hem is bekend dat hij de theologische volgorde tussen schepping en verlossing omdraaide: eerst was er de verlossing, met het oog waarop God de wereld schiep. Deze omkering was noodzakelijk geworden,

omdat Barth een historische zondeval niet kon aanvaarden. Dan is er natuurlijk wel een klemmende vraag: hoe kan het dat deze wereld zoals ze reilt en zeilt, uit Gods hand is voortgekomen? Hoe kan God de Vader van onze Heere Jezus Christus een wereld hebben geschapen, waarin het kwaad, en het lijden, en het gruwelijke en afschuwelijke zit ingebakken? In de orthodox-gereformeerde theologie werd dat op rekening van de mensen geschreven die in zonde vielen, en met hen het hele menselijke geslacht plus de schepping meesleurd. Goed, extreem-supralapsarische theologen hielden in Gods eeuwige raad God en het kwaad vaak angstig dicht bij elkaar: als God de zondeval al had voorzien, en zelfs geweld heeft, is hij dan niet mee schuldig aan het kwaad en het lijden in deze wereld? Maar zelfs deze extreem-supralapsarische theologen leerden niet dat God de oorsprong van het kwaad is; dat is de mens. Maar wat moet men, als er geen zondeval heeft plaats gevonden? Dan is men wel gedwongen schepping en verlossing helemaal in elkaar te vouwen. Van vóór de schepping had God al besloten de wereld te verlossen, ja in Christus verlost hij de wereld al, nog voordat ze geschapen was. Dus God had het antwoord op de zonde en het kwaad al bij de hand, toen de wereld in aanzijn kwam. De verzoening gaat aan de schepping vooraf. Het probleem was al bij voorbaat opgelost.

De schepping en het kruis

Ook bij iemand als de Leidse dogmaticus A. van de Beek krijgen we een sterk speculatieve oplossing van het probleem, veroorzaakt door het ontbreken van een historische zondeval. Uit zijn boek over de schepping (1996) krijg ik overigens de indruk dat hij de relatie tussen God en het kwaad in deze wereld angstwekkend nauw legt. God is ruiger dan wij waar willen hebben, zegt hij A.A. van Ruler na. Nee, de mens is wel schuldig aan het kwaad dat er in de schepping zit; zo ongecompliceerd liggen de dingen nooit bij Van de Beek. Maar er lijkt wel een verborgen kant aan God te zitten, waar wij niet goed raad mee weten. Van de onmachtige God in de 80'er jaren slaat bij hem het pendulum door naar de overmachtige, ja *haast* onberekenbare God. Maar Van de Beek

lost in het spoor van de Duitse theoloog J. Moltmann het probleem op door te stellen dat Christus als de gekruisigde God de wereld geschapen heeft.

Het is allemaal nogal ingewikkeld, en het voert te ver om erop in te gaan. Maar dat de wereld is zoals zij thans is, inclusief het pokkenvirus en de tse-tse vlieg, komt doordat zij door de gekruisigde Christus geschapen werd. Het is het gevolg van het kruis dat lijden betekent; daarom zit het lijden in de schepping. Ons bestaan is veelal een wankelen op de rand van de afgrond; de momenten van vreugde aan de schepping beleven we slechts, wanneer we even met onze rug naar de afgrond gaan staan. Ja, ook de Heilige Geest is mee schuldig aan de toestand van de wereld: hij is de Geest die de schepping chaotiseert. Maar zoals Christus de verzoener is, is de Geest de trooster. Er blijft hoop voor deze wereld, voor de mens en de schepping. En nog voordat de schep-

*men richt
zijn aandacht
op de
voorzienigheid
als hart van
de scheppingsleer*

ping er was, was de oplossing al gegeven. Zo verbindt Van de Beek Christus en de schepping behalve dat hij ook de Geest en de schepping aan elkaar koppelt.

Wat ik dus meen op te merken is dat bij de ontkenning van een historische zondeval men wel genooddaakt wordt schepping en verlossing, Christus en de schepping zeer nauw op elkaar te betrekken, ja in elkaar te vouwen. Anders zou er geen hoop zijn; men zou zich ook buiten de christelijke geloofstraditie plaatsen, waarin geen ruimte is voor God als de auteur van het kwaad. Hij wordt het bij Van de Beek niet, al gaat hij in die richting; maar het kruis is behalve lijden ook verzoening. Daarom heeft de schepping bij voorbaat al toekomst. In dit opzicht valt bij Van de Beek wel wat invloed van Barth waar te nemen. Of het bijbels-theologisch – exegetisch dus – allemaal hard te maken valt, geloof ik voor geen moment. Het is

dogmatisch schaatsen op bijbels-theologisch uiterst dun ijs, als men er al niet doorgezaakt is.

Heeft de schepping een begin?

Een andere ontwikkeling in moderne scheppingstheologieën moet opgemerkt worden. Bij Van de Beek treffen we die ook expliciet aan. De belangstelling gaat niet uit naar de schepping als oorsprong van alle dingen, maar naar de schepping als voortgang. In theologische taal uitgedrukt: men richt zijn aandacht op de voorzienigheid als hart van de scheppingsleer. Dat was in zekere zin ook zo bij de Reformatoren. Maar zij gingen uit van de wereld als oorspronkelijk door God goed geschapen. Dat doen tegenwoordige theologen meestal niet meer. Natuurwetenschappelijk is de door God goed geschapen schepping voor hen een verlegenheid geworden. Er is nooit een paradijselijke toestand op aarde geweest; dat kan wetenschappelijk niet bewezen worden. Zodra dan ook de theologie zich gaat bemoeien met de schepping als begin, begeeft ze zich op het terrein van de natuurwetenschap, en moet het daar dan wel afleggen tegen de harde feiten der wetenschap. Vandaar dat Van de Beek zich concentreert op de schepping als voorzienigheid, op de voortduur en de toekomst van de schepping. En dat schept ruimte om breedvoerig te spreken over de Heilige Geest en de schepping, want het is Hij die de wereld onderhoudt als de uitvoerende arm van de drie-ene God. Ook nu kan er verwezen worden naar de Reformatoren, die allemaal de voorzienigheid met de Heilige Geest in verband brachten. Maar moderne pneumatologische scheppingstheologische theorieën gaan uit van een verschoven aandacht: weg van de schepping als begin naar de schepping als voortgang.

Zo kan het theologisch blijven bij het belijden dat God de schepper is, maar hoeven we niet te verklaren hoe in het begin de schepping ontstaan is. Dat is een natuurwetenschappelijke vraagstelling. We kunnen verder niet op Van de Beeks overigens boeiende beschouwingen ingaan. Maar we krijgen zo toch een indruk hoe tegenwoordig Christus en de schepping, ja zelfs de Heilige Geest en de schepping op elkaar worden betrokken. Hoe is er in de gereformeerde traditie met deze problematiek omgegaan? Hoe is daar de relatie tussen Christus en de schepping gelegd? Daarover dan de volgende keer.

De kleine oecumene (1)

H. de Jong, Zeist

Uitgenodigd voor de hoofdlezing op het negende lustrum van de CSFR op 9 november 1996 te Utrecht, heb ik in een aantal punten mijn gedachten over de eenheid en de verdeeldheid van de gereformeerde gezindte naar voren gebracht. Het was een fijne ervaring een volle dag tussen de zeer betrokken jongelui te mogen verkeren. CSFR staat voor Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato en u moet de leden van deze gereformeerde studentenvereniging zoeken in de kringen van de Hervormd Gereformeerden en de Gereformeerde Gemeenten. Zij waren massaal opgekomen zoals in deze kringen de gewoonte is. Mijn co-referent was dr W. J. op 't Hof, Nederlands Hervormd predikant te Nederhemert, die trouwens met zijn verhaal het mijne nauwelijks raakte. Wij waren daarvoor blijkbaar te verschillend. Als ik een typering van mijn eigen aanpak mocht geven zou ik kiezen voor het woord lakoniek; wars van alle idealisme heb ik een nuchter betoog willen houden. In twee afleveringen wil ik het onze lezers aanbieden.

Gescheidenheid en eenheid

1. Ik behoor niet tot degenen die steen en been klagen over de gescheidenheid van kerken die Christus in waarheid belijden; nog minder behoor ik tot degenen die in die gescheidenheid een prachtig voorbeeld van pluriformiteit zien. Voor mij is die gescheidenheid een ongeneselijk euvel waar we zo goed mogelijk mee om moeten gaan. Er schuld over te belijden, zoals iedereen tegenwoordig doet, gaat mij niet gemakkelijk af. Schuld is een gevaarlijk goedje; je moet er niet meer van op je bord nemen dan strikt nodig. Ik vrees de frustratie van mensen die schuld belijden over iets waar ze toch mee doorgaan.

2. Onder kerken die Christus in waar-

heid belijden versta ik kerken die het geheim van onze verlossing niet schenden: Dat God de wereld zo liefgehad heeft dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven hebbe (Joh. 3:16). En dat Christus door zijn voldoende werk voor de verzoening tussen God en ons gezorgd heeft (Matt. 20:28). Naar deze norm gerekend zie ik de RK kerk meer tot deze kring behoren dan de grotere protestantse kerken.

3. Bij alle geestelijke eenheid die er tussen zulke Christusbelijdende kerken al is zal het ons toch niet lukken de gescheidenheid te boven te komen. Daarvoor staan teveel theologische en niet-theologische factoren tussen ons in. Ik zal nooit de mis kunnen bedienen en ik zal ook nooit psalmen van Datheen kunnen zingen, maar als ds Malan of aartsbisschop Simonis een herkenbaar christelijk getuigenis in de samenleving laten horen, sta ik pal naast hen.

Onenigheid-in-verbondenheid

4. Ook de apostel Paulus heeft situaties gekend waarin hij in scheiding tussen broeders heeft berust. Dat blijkt niet alleen bij zijn konflikt met Barnabas, dat eigenlijk meer persoonlijke dan gemeentelijke trekken droeg (Hand. 15:35-41) en later ook weer schijnt goed gekomen te zijn (II Tim. 4:11), maar ook (en dat ging verder!) bij zijn onenigheid-in-verbondenheid met de christenen uit de besnidenis. Die had wel een kerkelijke implicatie. Niettemin: 'En toen zij de genade, die mij geschonken was, opmerkten, reikten Jakobus, Kefas en Johannes mij en Barnabas de broederhand: wij zouden naar de heidenen, zij naar de besnedenen gaan' (Gal. 2:7-9).

Dit is niets meer en niets minder dan een broederhand ten afscheid en een scheiding in geloofsverbondenheid geweest die in later tijd zelfs op iets definitiefs is uitgelopen.

Uit het direkt volgende vers 10 blijkt dat tegelijk over dit spijtige en toch ook wel principiële uiteengaan heen een teken van verbondenheid werd afgesproken: 'Alleen moesten wij de armen blijven gedenken en ik heb mij

dan ook bijverd dat vooral te doen'. Dit punt raakt niet toevallig precies de essentie van ons geloof: God ziet in Christus om naar ons armen. Daarom zijn ons de armen aan het hart gelegd (II Kor. 8:9).

De verschillen, hoe scheidingmakend die ook mochten zijn, verbleekten bij dit evangelie en zijn konsekwenties. Ik vrees dat wij veel te idealistisch denken over de eerste christengemeentes.

Er zullen er geweest zijn waarin joden en heidenen bij elkaar waren, maar lang niet overal. Paulus heeft voor hun eenheid geijverd, maar wist ook te berusten.

Rome en Jeruzalem

5. Als de Messias-belijdende Joden zich niet bij de bestaande kerken aansluiten en in tegendeel een joods gekleurd op zichzelf blijven bepleiten (met onderhouding van voorschriften die in het licht van de vervulling welke met Christus gekomen is, betekenisloos geworden zijn, zie Kol. 2:17), dan heeft iedereen daar begrip voor.

Waarom zou dat begrip moeten ophouden als Rooms Katholieke gelovigen rooms willen blijven omdat ze aan het typisch roomse gehecht zijn en Hervormde gelovigen hervormd omdat ze van het hervormde kerkgevoel niet los kunnen komen, enz?

Waarom is de joodse identiteit ons heiliger dan de roomse?

Daar zit een stuk fundamentalisme achter, denk ik.

Omdat Israël in de bijbel voorkomt, daarom mag de christen-jood van ons zijn joodse identiteit behouden, ofschoon het jodendom zich in de loop van de tijd tot een heel ander soort godsdienst ontwikkeld heeft die met het christelijk geloof en zelfs met de essentie van het Oude Testament niets meer te maken heeft. (Het respect voor het volk van Gods eerste liefde mag ons daar niet aan voorbij doen zien.)

Het typisch joodse heeft daarom voor wie bijbels gelooft veel minder recht van bestaan dan het typisch roomse, omdat het in dat laatste toch altijd nog over dingen gaat die met het geloof in Christus te maken hebben. Ik snap werkelijk mijn medechristenen niet die een sterkere band met Jeruzalem dan met Rome hebben.

En tegenover de christelijke gemeenschappen in Palestina die nog ouder dan Rome zijn schaam ik mij helemaal voor ons gevrij met de Joden. Terwijl onze belijdenis toch zo duidelijk zegt dat in het Nieuwe Testament de

onderscheiding der volken weggenomen is (DL III/IV, par. 7). Waarom wordt dat ten aanzien van Israël vergeten?

Die overmatige belangstelling voor alles wat joods is kan mi, behalve uit een kwaad geweten over wat in de tweede wereldoorlog gebeurd is, alleen maar uit het fundamentalisme verklaard worden. In deze zin: Omdat Israël in de Schrift voorkomt, is zijn identiteit als volk van God voor altijd gegarandeerd. Maar ik zeg: God is met zijn heilswerk op aarde niet bij Israël blijven staan. Hij is van Jeruzalem naar Rome gereisd. En verder. En met sommige lateren heeft Hij een nog langere omgang gehad dan met de eerste.

Daarom is Hij op de identiteit van

**als ds Malan
of aartsbisschop
Simonis
een herkenbaar
christelijk
getuigenis
in de samenleving
laten horen,
sta ik pal
naast hen**

Rome en Genève minstens even zuinig als op die van Israël. Daarom ook mag het bekende 'heel Israël zal behouden worden' van Paulus wel eens wat losser van Israël gemaakt (niet helemaal) en met andere namen aangevuld worden van gemeenschappen die ons veel nader staan. Vanuit de Reformatie gezien mag je dan zeggen: Geheel Rome zal zalig worden.

En vanuit Afscheiding/Doleantie gezien: Geheel de Hervormde kerk zal behouden worden. Enz. Enz. Maar dan wel op de wijze waarop Paulus dat bedoeld heeft, namelijk dat gehele Israël *niet bruto maar restgewijs* behouden zal worden ('het overblijfsel naar de verkiezing der genade', Rom. 11:5).

En zo dus ook Rome enz., tot de kleinste afgescheiden minderheid toe. Zodat de kerk die straks het Koninkrijk binnengaat een lapjes-deken of een restantenkerk zal zijn. Want geen kerk wordt, zomin als Israël, bruto zalig. Het 'Heel Israël zal behouden worden' is een joods theologoumenon, dat

Paulus in Romeinen 11 evangelisch bekomentariëert door op te merken dat dit alleen in deze zin waar is dat dit behouden worden de gehele geschiedenis door restgewijs zal toegaan. Hij heeft daarbij het Oude Testament op zijn hand: Psalm 22:23-32; Jesaja 45:18-25; Micha 2:12.

Vervangingsmodel

[Bij de bespreking werd mij de vraag gesteld of ik een aanhanger ben van het zogenaamde vervangingsmodel. Ik heb geantwoord dat ik inderdaad van mening ben dat de naam Israël op de christelijke gemeente overgegaan is. Was dat niet het geval dan konden wij in onze kerkdiensten geen psalm meer zingen.

Maar dit betekent niet dat aan het Israël naar het vlees alle heil ontnomen zou zijn. De hele geschiedenis door zijn er immers joden tot de christelijke gemeente toegetreden. Zij gingen daardoor tot het geestelijke Israël of het Israël Gods behoren. Dit zal doorgaan tot de jongste dag, wanneer de volheid der heidenen zal zijn binnengegaan (Rom. 11:25). Zowel het vervangingsmodel als het onderscheid tussen het vleselijke en het geestelijke Israël vinden we al in het Oude Testament.

Toen het noordelijk tienstammenrijk dat de naam Israël droeg weggefallen was ging de roemruchte naam die vader Jakob door het geloof gekregen had op Juda over. Juda ging nu voortaan Israël heten en het eerdere Israël vervangen. Dat betekende niet dat Israëls rol nu geheel uitgespeeld was, want een overblijfsel van het noordelijk tienstammenrijk werd in Juda ingevoegd. Zie II Kronieken 30:1-11 en Lukas 2:36.

Maar Juda mocht niet vleselijk naar die naam Israël grijpen; het was een geestelijk goed. Zowel het een als het ander, zowel de vervanging als het geestelijke karakter van de bekende naam, valt op te maken uit de opmerkelijke profetie van Jesaja 48:1 en 2: „Hoort dit, gij huis van Jakob, die u noemt met de naam Israël, terwijl gij uit het vocht van Juda voortgekomen zijt; die zweert bij de naam des HEREN en die de God van Israël belijdt – maar niet in waarheid en niet in gerechtigheid! – ja, zij noemen zich naar de heilige stad en steunen op de God van Israël; HERE der heerscharen is zijn naam.”

Om deze profetie te begrijpen moeten we bedenken dat de Judeeërs oeraan-

vankelijk weliswaar als stamverwant maar tegelijk als van hun achtergrond vervreemd ervaren werden (Genesis 38:1; Deuteronomium 33:7). Naar ons toe zou dit profetische verwijt als volgt kunnen luiden: Hoorst dit, gij christenvolk, dat u noemt met de naam Israël, terwijl gij van geboorte Bataven, Friezen en Sakkers zijt; die de God van Israël belijdt – maar niet in waarheid en niet in gerechtigheid ... De naam Israël reist met het volk van God in al zijn fases mee om ons aan het geestelijk karakter van de gemeente te herinneren.]

Woord-kerk en Woord-èn-antwoord-kerk

6. Als de Walen om geen andere reden dan hun taal en nationaliteit kerkelijk apart mogen blijven staan, zou het dan verkeerd zijn dat Hervormden

***hervormd zijn
betekent niets en
gereformeerd zijn
betekent niets,
maar wel
het houden van
Gods geboden***

en Gereformeerden uit elkaar blijven omdat de één Woord-kerk en de ander Woord-èn-antwoord-kerk wil zijn? De één al tevreden is als maar het Woord gebracht kan worden en de bediening ervan niet in de knel komt, terwijl de ander zegt: Nee, daar moet een daadwerkelijk belijden van het kerkvolk aan beantwoorden? Zij zullen het daar samen wel nooit over eens worden en er zijn voor beide standpunten ook wel argumenten te vinden.

Zouden er dan verenigingsgesprekken tussen die beiden georganiseerd moeten worden onder het beding dat alvorens men tot kerkelijke eenheid komt, de een de ander wat die standpunten betreft onder de tafel gepraat moet hebben? Dat is toch vragen om frustratie?

En tijdvermorsing? Er valt toch genoeg samen te spreken over en samen te werken voor andere nuttige doelen? Wij zijn nu als Christusbelijdende kerken op een punt aangeland waarop wij het betrekkelijke gelijk en het betrekkelijke ongelijk van alle scheidingen inzien.

In zo'n klimaat kan geen nieuwe scheiding meer gedijen. En wat de bestaande scheidingen betreft zeg ik met een variant op Paulus' woord:

„Een ieder blijve bij die roeping waarin hij was, toen hij geroepen werd. Zijt gij als hervormde geroepen? Laat u niet tot gereformeerd ompraten.

En is iemand als gereformeerde geroepen, hij verhelpe (!) het niet. Want hervormd zijn betekent niets en gereformeerd zijn betekent niets, maar wel het houden van Gods geboden” (vrij naar I Kor. 7:17-24). Misschien dat als we zo te werk gaan, dan het verschil tussen hervormd en gereformeerd nog eens even spontaan verdwijnen zal als de slavernij en de besnijdenis waarover de apostel het in dat genoemde schriftgedeelte eigenlijk heeft.

Terwijl verenigingsgesprekken over de verschillen de kloof tot dusver alleen maar groter hebben gemaakt.

Geestelijke achterstand

7. Het SOW-proces heeft alle protestantse kerken op een grote geestelijke achterstand gebracht. Ook de niet betrokken kerken. Dat zie je duidelijk aan de reperkussies van het SOW-proces in de kleine oekumene. Hoe het ook daar een enorme blikvanger en aandachtstrekker is geweest. Hoe het ook daar het eenheidsstreven heeft gaande gemaakt. Veel energie is zo verslonden, veel noodzakelijks is blijven liggen.

Bijvoorbeeld het hele Schriftvraagstuk:

Wat zijn de gevolgen van het feit dat wij de Heilige Schrift meer dan voorheen historisch lezen? Hoe ver gaat dat? Urgente vragen!

Ik voor mij zie het zo dat de eigenlijke boodschap van de Schrift vanwege dat historische lezen aan kracht wint, terwijl we op het punt van ethiek en moraal (homofilie, euthanasie, abortus, echtscheiding) wat in zullen moeten binden. Het valt mij op dat de vierde evangelist die de drie vorige evalueert (en dat geldt ook van zijn brieven), weinig konkrete detailethiek heeft, maar een des te groter nadruk laat vallen op de kern van de boodschap.

8. De verschillende kerken die één zijn in de hoofdzaak van het belijden (de petra-belijdenis van Matteüs 16, bijvoorbeeld, waarop Christus gezegd heeft zijn gemeente te bouwen), maar toch niet tot eenheid van organisatie kunnen komen, zouden een vorm moeten verzinnen om de geestelijke eenheid die zij hebben tot uitdrukking te brengen: Om beurtens elkaars kerst-, paas- en pinksterdienst bezoeken en één maal per jaar een gezamenlijke avondmaalsviering houden, zoiets. Daar moet dan geen reklamedoel maar een innerlijke behoefte achter zitten. Dan kan ook de fanfare die kerstzangdiensten zo hinderlijk kenmerkt, achterwege blijven.

Een kerstgedachte

*Als van de tocht van Jozef en Maria naar Bethlehem
een video-reportage gemaakt was
en die werd vertoond,
dan zou u er niet vreemd van op moeten kijken
als bleek dat niet de hoog zwangere Maria
maar Jozef op het rijdier zat
en Maria lopend ernaast,
En als u dat zou zien
dan zou u eens moeten proberen
uw grote veroordelende mond te houden
en te fluisteren: 's Lands wijs, 's lands eer.
Dat zou een goede oefening zijn
voor uw omgang met allochtonen.*

Henk de Jong

'Pastor Peter'
werkt onder Haagse prostituees

„Wij zijn het normale leven dat even bij hen binnenkomt”

Marjon Busstra, Amersfoort

Als ik eenmaal weer in de trein zit, vraag ik me af of het gewone leven nog wel werkelijk bestaat. Kan een avondje in de buurt van station Hollands Spoor je dat zo snel doen vergeten? Mijn gedachten gaan naar de vrouwen die ik vanavond voor het eerst en waarschijnlijk ook voor het laatst heb ontmoet. Vrouwen zoals ik, maar met net een beetje minder geluk....

De stad raast en tiert. Het is nog maar 19.00 uur en de rust lijkt niet te willen komen. Mensen haasten zich over de trottoirs, trammen bellen en auto's trekken op. De shoarma-zaak is nog maar net open. Een jongeman, geen indrukwekkend postuur, bril en tas, komt binnen en schuift aan bij een tafel waar al drie vrouwen een tijdje zitten te wachten. Roerend in een kop koffie zijn ze al snel in een gesprek verdiept. Gerda, Anje, Diederike en dominee Peter Strating bespreken de stand van zaken rond 'hun' prostituees: de vrouwen waar zij zich om bekommeren. „Victoria wil, geloof ik, wel mee naar de kerk”.

Verstaanbaar

In de straat is het nog rustig. Dat zal straks zeker veranderen. Langzaam maar zeker kleurt het lichtschijnsel uit de etalages de voorbijgangers bloedrood. De Haagse prostituees beginnen aan hun werkdag. Ook Andrea klimt weer op haar barkruk in de etalage. Als ze dominee Peter en Diederike ziet, groet ze hen vanachter haar raam. Vervolgens snelt ze naar de deur en trekt die open: een kleine vrouw, met kort blond haar en door make-up en zorgen omrande ogen. Met een jas over haar 'werktenue' gaat ze ons voor naar de keuken om te praten.

Praten en luisteren: dat doen dominee Strating en zijn medewerksters veel. Sinds enkele jaren bekommert de predikant uit Katwijk zich om de vrouwen

in de Haagse prostitutie. Tijdens zijn studententijd zag hij de mannen die de vrouwen bezochten en sprak hen aan. Langzaam maar zeker heeft het werk zich nu verplaatst naar de prostituees. Om zich verstaanbaar te kunnen maken, had Strating een tolk nodig en zo kwamen de eerste medewerksters: vrouwen die frans, portugees en spaans spraken. Gerda denkt diep na als ik haar vraag wat ze kan doen voor de prostituees die meestal uit het buitenland komen: „Wij bieden ze hoop: hoop op een normaal leven. Wij zijn het normale leven dat even bij hen binnenkomt. Vandaaruit proberen wij ze te laten zien dat er ook een relatie met God mogelijk is, dat er vergeving en terugkeer mogelijk is”. Strating en zijn medewerksters opereren nu onder de naam 'Stichting De Haven'.

Gouden bergen

Op weg naar de keuken komen we in de hal Gladys tegen, de huisgenoot van Andrea. Voor haar uit loopt een man. Ze doet haar klant uitgeleide en even later voegt ze zich bij Andrea in de keuken. Er hangt een lucht van eten en schoonmaakmiddel. Het is er dan ook schoon. Vanuit het voorka-

van 'Pastor Peter'. Ze kent in ieder geval psalm 27 al uit haar hoofd.... De meeste prostituees zijn gelovige vrouwen. Dat is moeilijk te rijmen met het werk wat ze hier doen. Maar, zoals een meisje van twintig vertwijfeld opmerkt: „We kunnen toch niet anders”. En dat is waar. De meeste vrouwen komen hier omdat hen gouden bergen zijn beloofd. In Nederland kun je makkelijk en goed betaalbaar werk krijgen. In landen waar de armoede groot is, heeft de bevolking weinig keus. Een andere grote groep vrouwen is hun vaderland ontvlucht vanwege oorlog en geweld. Vrouwenhandelaars beloven hen een nieuw bestaan in Nederland. Ze betalen de overtocht en vervolgens worden vrouwen in de prostitutie gedwongen om de enorme schulden. Bovendien wordt hun paspoort afgenomen. Een derde groep vrouwen wordt gevraagd even een pakketje naar Nederland te brengen. Als drugkoerier belanden ze in de prostitutiewereld.

Knuffels

Vooral de psalmen 23 en 91 zijn bij deze vrouwen erg favoriet. Als het gesprek te lang duurt, verdwijnt Gladys weer naar de slaapkamer. Daar maakt ze met snelle bewegingen en rinkelende sieraden het bed op voor de volgende klant.

Een paar deuren verder vinden we Carmen: een Colombiaanse tussen de 40 en 50 jaar. Ze staat in een etalage met heel veel deuren en heel veel vrouwen. Eenmaal binnen wurmen we ons tussen de vrouwen en parfumluchten door naar de slaapkamer: een anderhalf-persoons bed, een spiegel, knuffels, 2 witte tuinstoelen, een wasbak en twee waxinelichtjes voor wat prentjes van Jezus: voor haar 2 dochtertjes, vertelt ze.

Carmen zit met een dringende vraag. Een van haar collega's meent dat je God niet kunt loven als je dit werk doet. Carmen denkt van wel. Wat vindt 'Pastor Peter' daarvan? Een moeilijke vraag om niet gewetenloos en veroordelend te beantwoorden. „Ik denk dat dat wel kan, maar wees wel

*dat er ook
een relatie
met God
mogelijk is,
dat er vergeving
en terugkeer
mogelijk is*

mertje klinkt muziek door: over liefde waar de ene vrolijk van wordt en de ander treurig... Als illustratie, alsof we dat nog niet wisten. Op deze plek ga je je afvragen wat liefde is.

Andrea is een goede bekende van Diederike. In rad spaans staan ze te praten. Diederike leest een psalm en Andrea luistert. Ze vertelt dat ze de vorige keer erg verdrietig was omdat ze door iemand was uitgebuit. Daar bidden we voor. Gladys is een nieuweling in dit huis. Ze krijgt een bijbel

eerlijk tegenover God. God luistert, maar hij keurt je werk niet goed". Ja, dat snapt ze wel.

Behalve geestelijke nood is er ook genoeg lichamelijke nood onder de prostituees. Als wij pijn hebben, maken we een afspraak met de dokter. Bij deze vrouwen gaat dat niet zo makkelijk.

Vaak zijn ze hier illegaal en meestal spreken ze de taal niet. Carmen vertelt over een gezwel dat bij haar ontdekt was. Hij blijkt nu gelukkig goed-aardig te zijn, maar ze heeft er wel last van. Ze gaat binnenkort bovendien drie maanden terug naar Colombia om haar dochters te zien. Die wonen nu bij haar moeder.

Stripverhaal

Buiten is het inmiddels een stuk drukker. Het is half tien 's avonds. „Ja, ik ben nu in Den Haag”, meldt een voorbijganger door zijn autotelefoon. Er zijn mannen die de hele nacht door de straat heen en weer lopen. Een politie-auto passeert stapvoets. De vrouwen zijn erg kwetsbaar en het zal niet de eerste keer zijn dat een klant een prostituee mishandelt omdat hij impotent is en zij geld blijft vragen... Vrouwen tikken dringend op het raam om aandacht te trekken, anderen maken zich op of zitten even gezellig bij elkaar.

We worden ingehaald door Elsie. Of we nog een Nieuw Testament voor haar hebben. Die blijken helaas op te zijn. Wel hebben we nog een complete bijbel en dezelfde bijbel in stripverhaal. Die krijgt ze mee. Het geloof is voor deze vrouwen nog de moeite waard om achter na te rennen. Het is werkelijk de laatste strohal in een wereld waar hen niets is overgebleven.

Het werk van 'Pastor Peter' is ondergebracht in Stichting De Haven. De Stichting wil vrouwen helpen bij het herstellen van hun relatie met God. Bovendien wordt er praktisch hulp geboden en kan de Stichting vrouwen helpen om uit de prostitutie te komen. Ze moeten het echter wel zelf willen. Ze zijn echter altijd welkom in het aanloophuis. Daar wordt ook op een zondag per maand een kerkdienst gehouden.

Om met dit werk door te kunnen gaan, is Stichting De Haven toe aan een nieuw onderkomen. Dat kost echter geld. Wilt u helpen dit werk voort te zetten, dan kunt u uw gift storten op girorekening 7361219 ten name van Stichting De Haven, Rijswijk.

Oh ja: die brief!

H. Algra, Den Helder

In het vorige nummer van 'Opbouw' stond op een oproep om een brief te schrijven (blz. 477). Misschien hebt u de bijdrage over het hoofd gezien. Het kan ook zijn dat u er nog niet aan toe bent gekomen.

Ergens in uw achterhoofd weet u dan: "Oh ja, die brief!" Maar het komt er maar niet van. Daarom alsnog een oproep. Schrijf eens een brief!

Beste Mieke

Al wekenlang ben ik van plan om je te schrijven. Langer met elkaar praten komt er vaak niet van. Je weet hoe dat gaat. Je praat over koetjes en kalfjes. De telefoon gaat, de kinderen komen binnen. Daarom heb ik het voor mezelf maar eens op papier gezet.

Je weet dat we iedere zondag naar de kerk gaan. Misschien heb je daar wel eens op gemopperd. Kun je eindelijk eens uitslapen, is het bij de burens een drukte van jewelste. Maar ja, we hebben nu eenmaal een paar druktemakers in huis.

Op zondag naar de kerk. Waar is dat nou voor nodig? We hebben het er wel eens over gehad. Je weet dat het geloof voor mij en voor Johan belangrijk is. Maar waarom dan? Dat wil ik je in deze brief proberen uit te leggen....

Lieve vader en moeder

U bent niet gewend om een brief van mij te krijgen.

Toen ik nog thuis woonde was dat ook niet nodig. U zou raar hebben opgekeken als u een brief van mij kreeg. En toen ik op kamers ging wonen, had ik telefoon. Dan schrijf je ook niet gauw. Ik vraag me zelfs af of u wel eens een brief van mij hebt gekregen. Ik krabbelde liever ansichtkaarten helemaal vol met ditjes-en-datjes.

Nu wil ik u toch een brief schrijven. Sinds ik op kamers woon ben ik over een aantal dingen gaan nadenken. Thuis leek alles zo gewoon. Nu ik andere vrienden heb, met een studie ben begonnen, zetten die veranderingen in mijn leven mij aan het denken....

Als klein meisje ben ik gedoopt. Al

vroeg ging ik mee naar de kerk. Vooral het zingen vond ik mooi. En het kerstfeest. Later kwamen de catechisatie en de jeugdvereniging.....

Lieve Peter

Vorig jaar ben je de deur uit gegaan. Het werd een stuk stiller bij ons in huis. Je bracht altijd veel vrienden, gezelligheid en drukte mee. We hebben ook vaak gepraat, over van alles en nog wat. Je was vaak radicaal. Ik herken dat van mezelf, van vroeger. Nu vind je me ouderwets. Je noemde alles waar je het niet mee eens was onzin. Ik denk dat de dominee aan jou op catechisatie soms een stevige kluit had. Hoewel ik ook weet dat hij wel van wat tegengas houdt.

Soms heb ik het gevoel dat we samen een wedstrijd hebben gespeeld. Wie wint het van wie? Zo'n wedstrijd is niet erg: je wordt er sterker van. Toch vraag ik me ook wel eens af: hebben we niet bepaalde vragen laten liggen? Natuurlijk: zo gaat dat nu eenmaal. En

waar zijn we nou helemaal mee bezig

toch: in deze brief wil ik nog eens aan je uitleggen wat ik belangrijk vind ik mijn leven.

Misschien denk je: och Pa, dat weet ik al lang! Maar ik ben er niet helemaal zeker van of ik wel voldoende open ben geweest. En misschien is het vooral voor mezelf wel eens goed om van alles op een rijtje te zetten en gebruik ik mijn zoon dan als klankbord.....

Beste Jaap

Nu je toch een fax hebt, wil ik eens via de fax met je praten. Dat antwoordapparaat is ook niet alles. Ik vind het jammer dat we elkaar nauwelijks meer spreken. Op deze manier sta je me toch nog een andere ingang toe. We hebben heel veel samen opgetrokken.

Het waren boeiende tijden. De hele lagere school en de HAVO in dezelfde klas, dat gebeurt niet vaak. We gingen ook naar dezelfde kerk en zaten op dezelfde jeugdvereniging. Wat konden we daar discussiëren! Het was fijn om die tijd mee te maken. Aan de andere

kant vraag ik me ook wel af: waar ging die discussie eigenlijk over? We plozen van alles tot op de kleine lettertjes uit.

Achteraf denk ik dat we één ding een beetje zijn vergeten. Wat heeft dat geloof voor jou persoonlijk te betekenen?

De afgelopen jaren ben ik daar meer over na gaan denken.....

Waarom?

Zomaar een paar (zelfverzonnen) voorbeelden. Zo hoeft het dus niet. Ze geven alleen maar de richting aan. Kunt u in een brief weergeven wat u bezielt?

Met welke 'ogen' kijkt u naar uw leven en naar dat van anderen? Kunt u dat aan anderen uitleggen?

Maar waar is dat dan goed voor? Dr. R.R. Ganzevoort zag in zijn lezing tijdens de *Ontmoetingsdag 1996* een indrukwekkende parallel tussen de kerkdienst op de Titanic en de positie van onze kerken in de jaren '90. Het *lijkt* allemaal nog redelijk rustig. De dominee preekt rechtzinnig, er komt nog jeugd in de kerk, we doen aan evangelisatie en zending. Waar zouden we ons druk om maken? En dáár zou nu wel eens de schoen kunnen wringen. Gaat het wel goed, of strooien we onszelf zand in de ogen? Kan het zijn dat onder die laag van vanzelfsprekendheden van alles verdwenen is? Ziet het er alleen aan de buitenkant nog mooi uit?

Aan de slag!

Wat we af willen vragen is het volgende: *waar zijn we nou helemaal mee bezig?* Spreken we nog wel de juiste taal? Kunnen we nog aan elkaar uitleggen wat ons bezielt? Kunnen we dat ook in onze eigen woorden en dan zo dat de ander onze taal begrijpt? Inmiddels hebben enkele *Opbouw*-lezers al de ervaring dat het een goede oefening is om dat eens op papier te zetten.

In eigen woorden vertellen wat jou bezielt.

Wie worden er 'beter' van?

In de eerste plaats: uzelf!

In de tweede plaats: de geadresseerde.

In de derde plaats hopen we dat u de voorbereidingscommissie voor de *Opbouwdag* een kopie van de brief wilt sturen. De brief wordt vertrouwelijk behandeld.

Overigens: het kan ook geen kwaad om de *Opbouwdag 1997* alvast in uw nieuwe agenda te noteren: **zaterdag**

5 april 1997 in Utrecht. Het wordt een verrassend programma!

Dus: aan de slag! Een kopie van uw brief ontvangen we graag uiterlijk op *dinsdag 7 januari 1997*.

U kunt hem sturen aan: *Vorbereidingscommissie Opbouwdag 1997, p/a Ds. W. Smouter, Mecklenburgstraat 36, 3621 GP BREUKELEN, telefoon (0346)-262542, telefax 0346-265960.*

Kerkrnieuws

Beroepen/Intrede/Afscheid

Beroepen: door Krommenie: ds J. Kiers te Den Helder.

Afscheid: ds H. Schuurman neemt wegens (om gezondheidsredenen) verkregen emeritaat DV op 5 januari 1997 afscheid om 19.00 uur in de Nebokerk, Rhijnvis Feithlaan 114 te Den Haag. Het wordt een gezamenlijke kerkdienst van de Nederlands Gereformeerde Kerk en de Christelijke Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-Zuid.

Adressen

NGK Wageningen

Adres kerkdiensten 'Ons Huis', Harnjesweg 84, Wageningen. Aanvangsuren kerkdiensten blijven 09.30 en 16.30 uur.

Overig nieuws

Ds Versluis helpt

Bunschoten/Spakenburg

Ds C.A. Versluis, emeritus-predikant te Ermelo, zal, totdat de na het vertrek van ds K.H. de Groot ontstane vacature is vervuld, in Bunschoten-Spakenburg bijstand in het pastoraat verlenen.

NGK Wageningen verhuisd

Per 22 december 1996 is de Nederlands Gereformeerde Kerk te Wageningen verhuisd naar het gebouw 'Ons Huis' aan de Harnjesweg 84 in Wageningen. Ruim 25 jaar lang heeft de NG-gemeente kerkdiensten gehouden in de Immanuëlkapel op de Markt. De laatste jaren is de gemeente echter zo in aantal gegroeid dat deze ruimte (eigendom van de Vineyard-gemeente) niet meer toereikend was. In het nieuwe gebouw, eigendom van de Nederlands Hervormde Kerkvoogdij en vrijgekomen in het kader van het 'Samen-op-Weg-proces' is voldoende ruimte voor de zondagse erediensten en voor de diverse kindernevendiensten. De tijden blijven zoals ze waren: elke zondag om 9.30 en 16.30 uur. Op 19 januari a.s. zal de verhuizing met een feestelijke openingsdienst worden gevierd. Br. Pieter van Kampen, voorganger van de gemeente, zal in deze dienst voorgaan.

Voor verdere informatie: mevr. J. Klaver-Huisman, scriba; tel. 0317 615965.

Samensprekingen in Wezep afgerond

De kerkenrader van de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerk te Wezep hebben onlangs hun samensprekingen, gericht op kerkelijke eenheid, afgerond. Met blijdschap wordt op een groot aantal punten overeenstemming geconstateerd. Zij hebben echter tot hun spijt de verlangde eenheid niet kunnen bereiken. Voornaamste belemmering blijkt een verschil in uitleg en tolerantie over het leerpunt waarin het gaat over het leven van de mens direct na het sterven. En hiermee in het verlengde ervan: de manier waarop een kerk met zo'n verschil van uitleg zou moeten omgaan. Niettemin bestaat aan beide kanten de wens om de winst van het contact vast te houden.

De samensprekingen begonnen in 1989. Van beide kanten was er het besef van de roeping voor gereformeerde belijders om te streven naar kerkelijke eenheid. Hiervoor werd in alle rust een traject afgelopen: de delegaties spraken elkaar in een 23-tal bijeenkomsten. Het doel was tweeledig: a. herstel van de kerkelijke breuk die in 1969 tussen beide kerken in Wezep ontstond, en b. voor zover die eenheid nog niet mogelijk zou blijken: het uit de weg ruimen van onnodige drempels, misverstanden of verkeerde beeldvorming.

Overeenstemming en verschil

Tijdens de gesprekken werd met blijdschap een groot aantal overeenkomsten geconstateerd: volstreekte eerbied willen hebben voor de Heilige Schrift als het Woord van God: het van harte liefhebben van de Gereformeerde belijdenissen als een samenvatting van het getuigenis van dat Woord; en dat het (om de eenheid van het geloof en van het leven naar dat Woord) goed is om het kerkelijk leven te regelen in een kerkorde. Ook werd aan beide kanten de pijn en het verdriet gevoeld over de scheuring van 1969. Toch bleek er ook een verschil, namelijk in de uitleg van Zondag 22, vraag en antwoord 57a, van de Heidelbergse Catechismus. Met name dit punt vormde de verandering naar kerkelijke eenheid. Daarom hebben de beide kerkenraden met droefheid moeten constateren dat op dit moment verder samenspreken niet zinvol is.

Balans

Beide willen echter de winst van het contact behouden. Daarom hebben zij besloten tot een tweejaarlijkse ontmoeting op kerkenraadsniveau. De doelstelling daarvan is om, in het wederzijds ervaren van verdriet en pijn over de ontstane breuk, te bezien of de belemmeringen bij de nu afgebouwde samensprekingen, dan nog aanwezig zijn. Verder zullen beide elkaars plaatselijke kerkbladen blijven toezenden. Dit – zo stellen zij – om als kerken op weg naar Christus' terugkomst niet langs elkaar heen te leven, maar elkaar te blijven zoeken, elkaar aan te spreken op wat hen scheidt, en elkaar te bemoedigen in wat verenigt.

Nederlands Gereformeerde Studentenconferentie

Vrijdag 31 januari en zaterdag 1 februari vindt de derde Nederlands Gereformeerde Studentenconferentie plaats. Het thema van de conferentie is *Radicaliteit*. Er zal worden gesproken over radicaliteit in de politiek, in relaties en in het dagelijks leven. De vrijdagavond staat in het teken van de kennismaking, de zaterdag is gereserveerd voor workshops. Zaterdagochtend wordt de conferentie met een algemene lezing ingeleid door ds F. Gerkema uit Groningen. De beide workshops daarna worden gegeven door ds Gerkema (dagelijks leven) en Dick Stellingwerf (politiek). Naar een derde spreker wordt nog gezocht. De conferentie vindt plaats in De Wittenberg te Zeist. De kosten bedragen dertig gulden, op de conferentie te vol-

doen. Veertien dagen na opgave volgt schriftelijke informatie. Bellen: Mach-teld Bottinga, tel. 071 5142972.

Nederlands Gereformeerde Kerk Veenendaal

Op 5 januari 1997 vindt om 9.30 uur in Veenendaal de instituering van een zelfstandige Nederlands Gereformeerde Kerk plaats.

Twee jaar geleden begon de NGK van Ede met het beleggen van middagdiensten in Veenendaal. Al spoedig kwamen de morgendiensten hier ook bij. De diensten werden geleidelijk aan drukker bezocht en er ontstonden steeds meer eigen activiteiten. Het ledental is inmiddels gegroeid van ongeveer 125 naar een kleine 200. Inmiddels zijn er diverse bijbelkringen en kinderclubs van start gegaan en kan er vanuit eigen kring in de ambten worden voorzien. Ds. W.J. van der Linde uit Barneveld is voor één dag per week aan de gemeente verbonden voor pastorale zorg en catechese. De zondagse samenkomsten van de gemeente vinden plaats in de aula van het Ichthus College, Vondellaan 4, om 9.30 en 16.30 uur. Scriba van de nieuwe gemeente is br. B. Berg, Donsvlinderstraat 19, 3905 KL Veenendaal, tel. 0318-542945. De kerk zal deel uitmaken van de regio Arnhem.

Onder
andere(n)

Werkgroep Rekreatie lichamelijk gehandicapten

De Werkgroep Rekreatie lichamelijk gehandicapten (RLG) van de Christelijke Gereformeerde Kerken biedt in 1997 weer mogelijkheden voor lichamelijk gehandicapten en ouderen. Deze vakanties, zo meldt de werkgroep, zijn mogelijk doordat gerekend kan worden op een grote groep vrijwilligers.

Het programma voor 1997 luidt in het kort:

12-18 april: varen met de aangepaste salonboot 'Prins Willem Alexander', waarschijnlijk vanuit één van de drie noordelijke provincies.

15-19 september: 12 gasten zijn welkom in een midweekvakantie in Westerbork.

25 oktober – 1 november: vakantie-week in het Rooseveltthuis in Doorn.

Er is voldoende verpleging en verzorging, ook een arts en predikant gaan mee. Informatie en/of inschrijving: 030 6379806/6351931

Conferentie gemeenteopbouw EA

De gemeenteopbouw-conferentie van de Evangelische Alliantie, die vrijdag 7 en zaterdag 8 februari in De Bron in Dalfsen wordt gehouden, heeft als thema 'Veranderingen in de gemeente'. Er zijn referaten van ir Ruud van Maaren en ds Teun van der Leer (voorz. EA). Zij spreken respectievelijk over *Langlopende veranderingen* en *Veranderingen in bijbels en theologisch perspectief*, daarnaast kunnen negen workshops worden bezocht. Inlichtingen: Evangelische Alliantie, tel. 0343 513693.

CG hoogleraren met emeritaat

Het curatorium van de Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland vestigt de aandacht op het door de GS van Zierikzee aan de hoogleraren prof.dr. J. de Vuyst en prof. dr. W. van 't Spijker op de meest eervolle wijze verleende emeritaat. Prof. De Vuyst geeft zijn afscheidscollege om gezondheidsredenen in een besloten bijeenkomst die gehouden wordt op DV vrijdag 10 januari in de aula van de Universiteit.

Prof. Van 't Spijker geeft DV dinsdag 14 januari zijn afscheidscollege, hij gedenkt dan tevens zijn vijfentwintigjarig jubileum als hoogleraar. Dat afscheidscollege begint om 14.30 uur en zal in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente, Graaf van Lyndenlaan 9 te Apeldoorn, worden gegeven. Prof. Van 't Spijker recepteert op dezelfde datum van 16.45 tot 18.15 uur in de aula van de Theologische Universiteit.

Diensten in Spanje en Portugal

Spanje:

Benidorm (Costa Blanca)

Diensten: iedere zondag om 10 uur in Edificio (niet hotel) Cervantes, Avenida Europa.

Pastorie: Iglesia evangélica holandesa, Carrer Badia 26, 03580 Albir/Alfáz del Pi (Alicante)
Telefoon uit Nederland: 00.346 686 59 77

Scriba: N. v.d. Haar, Carrer del Verderol 19, 03580 Alfáz del Pi, telefoon 6865438

Denia (Costa Blanca)

Diensten: iedere zondag om 11 uur in het 'Evangelio', Calle Jaime I, no 9.

Pastorie: La Marquesa I, no 85, 03700 Denia.
Tel. 578 5045

Postadres kerkenraad: apartado 446, 03700 Denia.

Informatie: de heer A.P. Gerth, Calle Bahamas 14VA8
telefoon 5795152.

Fuengirola (Costa del Sol)

Dienst: iedere zondag om 9.30 uur in Skandinaviska Turistkyrken, Edif. Maria del Carmen, Paseo Marítimo 77 (bij de groene Madonna).

Torremolinos (Costa del Sol)
 Diensten: iedere zondag om 11.30 uur in het Holland Huis, Edif. Distrito 10, Av. Carlota Alessandri 12 (tgo. hotel Las Palomas).
 Pastorie: (Voor Fuengirola én Torre Molinos) Pastor holandés, Edif. Horizontes 4a, Fuengirola/Torre blanca (MA) tel. 2583346
 Postadres kerkenraad: Urb. Torrenueva 349, Buzón 47, 29649 Mijas Costa (MA)
 Informatie: de heer H. de Man, tel. 2493223 (adres, zie kerkenraad)

Mallorca
 Dienst: iedere zondag tussen 1 jan. en 31 maart om 16.00 uur in de R.K. kerk in *Santa Ponsa*.
 Pastorie: Edif. Florymar B 23, Calle Ramón de Moncada 10, 07180 Santa Ponsa (Mallorca)

Informatie: mevr. G. Groot-de Boer, Klokdijk 14, 5504 LM Veldhoven, tel. 040-532876.

Gran Canaria
 Dienst: iedere zondag vanaf 1e Kerstdag t/m de 1e Paasdag om 16.30 uur in de Templo Eucuménico in *Playa Del Inglés*.
 Informatie: mevr. C. de Feyter, 'Garden Golf' 14, Calle Canadá S/N, Playa del inglés, Gran Canaria, tel. 00.34 28763165.

Portugal:
Praia da Oura (bij Albufeira)
 Diensten: Op de zondagen tussen 1 november en 30 april om 17 uur in restaurant 'Carrusel'.
 Informatie: mevr. A. Strating-Siebenga, Vondelkade 3, 8023 AA Zwolle (telefoon in Nederland – mei tot no-

vember: 038-4532057; Portugal – november tot mei 082/312612).

Quarteira
 Diensten: Op de zondagen tussen 1 januari en 31 maart om 17.00 uur in hotel Dom José.
 Informatie: mevr. A. Strating-Siebenga, Vondelkade 3, 8023 AA Zwolle (telefoon in Nederland – mei tot november: 038-4532057; Portugal – november tot mei 082/312612).

Monte Gordo
 Op de zondagen tussen 1 januari en 31 maart om 10.30 uur in hotel Calema (Rua 12, bij Pijnbomenbos).
 Informatie: Mevr. E.J.A. Arp-Pape, Erepijs 210, 7443 JT Nijverdal (tel. 0548-620806). Mevr. H. van Krimpen, Erepijs 222, 7443 JT Nijverdal, telefoon 0548-620907.

Ik ben de goede Herder, en Ik ken de mijne en de mijne kennen Mij.

Johannes 10:14

Na een korte ernstige ziekte heeft het de HERE behaagd uit onze familiekring weg te nemen Zijn kind, onze lieve zorgzame zuster, schoonzuster en tante

AALTJE VOS
 'tante Ali'

Huizen, 18 juli 1913

Utrecht, 9 december 1996

Utrecht: J.A. Vos-van Dijk

Middenmeer: A. Vos
 P. Vos-Coumou

Utrecht: G. Vos-Zomer

Neven en nichten

Jan van Scorelstraat 100
 Utrecht

Correspondentie-adres:
 A. Vos
 Kloosterwiel 55
 5301 WH Zaltbommel

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

Thuis geen bezoek. Geen bloemen.

redt een kind in china..!

In China worden 'overtollige' kinderen aan hun lot overgelaten in kinderverblijven. Werkloze burgers krijgen opdracht voor hen te zorgen. Zij vinden het minderwaardig om dit werk te doen. De deur staat echter op een kier. De meest verwaarloosde kinderen mogen naar een tehuis waar wel goed gezorgd wordt. De babies worden uit hun 'stoelboxen' bevrijd. En zij worden met liefde verzorgd. Een klein begin in een duister land.

stichting

redt een kind

Redt een Kind in China.
Giro 1599333, St. Redt een Kind, Ommen.

Papaverstraat 19, 7731 VS Ommen
Telefoon: 0529 - 455907

